

SÕDU

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

KINDRAALSTAABI WALITSUSE WALJAANNE.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

Nõ 23.

Esmaspäewal, 17. detsembril 1923.

V aastakäik.

Sis u: A.: Mootorpaatide tegewus sõjas. — A. P.: Kuulipildurite väljaõpetamine. — Kr—m.: Seadluseelnõu kaitsewäe inseneerilise ja tehnilise warustuse tagawarade kohta rahuajal. — M.: Nõukogude Wene jalgwäe reorganiseerimine. — Üleskutse. — Mõndasugust.

Mootorpaatide tegewus sõjas.

(Järg).

Esimestel kiirpaatidel olid mootorid juhuslikud, peamiselt aeroplaanide omad, nagu Fiat, Sunbeam, Green- ja teised, näite selle aja ka erilised mere süsteemi Tornikroft'i mootorid. Et neid paate enam ehitati kui Tornikroft jõudis mootorid anda, siis pidi esialgu aeroplaanide omadega leppima, ehk wimased küll täiesti mere nõuetele ei wasta. Pärastpoole hakkas Tornikroft suuremal arwul mootorid ehitama, ja tema 1918 aasta tüüp oli juba täiesti wastaw kõigile mere nõuetele. Need mootorid on 12 tsilindrilised. V tüüp a 375—400 h. j., 1200 ringi minutis. Käimalaskmine sünnib eriliste padrunit (rakettide) abil.

Paatide kered on punasest puust (mahagoni), kahekordsete külgedega, kaared on tammest, sisemine sissesead lihtne ja kerge, waheseinu ei ole. Muidu on paat madal, era eluruumid puuduvad. 55-jalalistel paatidel oli 2 kergest masti ja sädetelegraaf. Pääle torpeedode oli paatidel weel relwastuseks 4 Lewis'i kuulipildujat, mõnel nende asemel Stokes'i miinipilduja, millede abil kord paatidest Zeebrügge muuli pääle suuremaid pomme loobiti, mis muuli lõhkusid ja ka ühe paterei häwitasid.

Need kiirpaadid ehitati Inglismaal 1915—1917 aastal ühel wäikesel Themse jõe saarel suures saladuses (nagu t nkidki). Proowisõitu toimetati õõsel. Et mootorigega ja paatidega ümberkäimine iseäralist osawust ja teadmist nõudis, siis walmistati neis tehastes ja proowisõitudel ette ka tarwilik meeskond (ohwitserid ja motoristid).

Nende paatide ilmumine Zeebrügge alla tuli sakslastele täiesti ootamata. Nagu teada, upu'asid nad säält paar saksa laewa, häwitasid lennukite kuurid ja purustasid muuli. Teinekord lähenes nende poolt lastud suitsuloori all inglise sõjalaew „Vindictive“ Zeebrüggele ja andis tuld. Pääle selle aitasid need kiirpaadid wäga palju kaasa saksa weeluste paatide häwitamiseks. Inglise kaanalis ja Belgia ranna läheduses. Paadid ise sattusid wahel saksa rannapatareide tule alla, ja osawa tabamisega lasti nii mõnigi paat põhja. Isäranis kardetawaiks waenlasteks olid neile paatidele saksa lendurid, kes oma kuulipildurite tulega ülalt paadid wahest sõelana läbi lasksid, sest lennukite kiirus on suurem kui paatidel, ja ülalt on kergem sihida kui alt, kiikuwailt paatidelt üles. Kuid pärastpoole leidsid inglased ka lennukite wastu abinõud.

1919 aastal wõtsid CMB kiir-mootorpaadid osa Wenemaa kodusõjas wõitlusest enamlaste wastu. Nimelt saadeti 1919 a. algul Wahemerelelt kuus 40' mootorpaati Batumi ja säält raudteega Baku'sse, kus nad komander Robinson'i juhatusel suure eduga enamlaste laewadega Kaspia merel sõdisid. Ehk küll Kaspia meri ise wäga tormine ja laewade liikumine säält äärmiselt raske, said need paadid siiski enamlaste laewastikust wõitu, uputades paar miinilaewa ja sundides pärast terve laewastiku alla andma. Kui Kaspia meri wabaks sai, sõitsid inglased ära, jättes mootorpaadid „walgete“ kätte, kelle käest nad warsti jälle „punaste“ kätte üle läksid. Wiimaste poolt

toodi paadid Kaspiast Sormowo tehastesse, parandati sääl ära, ja nüüd töötada mõned neist Kroonlinnas, teised olla aga seewõrd rikis ja paljaks rööwitud, et neist suuremat loota ei ole.

Mais 1919 a. saatsid inglased komander Dickinson'i juhatusel Arhangei 8 kiir-mootorpaati 55' pikad. Et aga torpeedodega sääl mis-kiit teha polnud, jäeti need Inglismaale maha.

Selle asemele anti paatidele kohane kaitse 5m/m. soomusplatedest. Ka 6 Lewis'i kuulipildujat pandi neile pääle. Need paadid töötasid Düüna jõel 1919 a. terve suwe, liikudes sääl, kus ükski muu laew ei saanud liikuda. Neil tuli wahetpidamata Arhangei ja lahingu rinde wahet loosta, mis ligi 600 wersta pikk. Ühtlasi tuli enamlastega tihti lahinguid pidada. Pikkadest reisidest ja madalast Düüna weest hoolimata juhtus kogu selle aja jooksul kõigest üks õnnetus, kus sarnane mootorpaat madalikule kinni jooksis, ja seegi sellepärast, et tähis, mis madalikkude märkis, oli paigalt nihkunud.

Teatawasti ei suutnud inglased ja walged wene wäed enamlaste siiski lõuna poolt tõrjuda, et Koltshaki wägedega ühineda, nagu sõjaplaanis ette oli nähtud. Selle põhjuseks Düüna jõel oli see, et enamlasted nõnda palju miine, tõkkeid jne. ajasid, et inglasterl edasipääsemine täitsa wõimatuks sai. Pääle selle lasid enamlasted woolu pidi alla inglaste pääle ujuwaid miine, mis suureks takistuseks olid. Seniajani pole enamlasted weel kõiki neid miine wälja jõudnud korjata, mis tol ajal Düüna jökke pandi.

Balti mere operatsioonidest Kroonlinna all 1919 a. suwel wõtsid kiir-mootorpaadid (C.M.B.) osa. Esialgu saadeti Balti merde üksainus paat Nr. 4, 40' pikk, leitnant Agar'i juhatusel. Pärast seda, kui tema 17. juunil enamlaste ristleja „Olegi“ oli uputanud, saadeti Inglismaalt weel 8 suuremat paati juurde. „Olegi“ uputamine sündis järgmiselt. 16. juuni õhtul tõi õhuluure teate, et Kroonlinnast lääne poole, Tolbuhiini tuletorni läheduses seiswat ankrus ristleja „Oleg“ ja kaks miinilaewa. Leitnant Agar sõitis omal algatusel öösel kiirpaadiga Nr. 4 ranna läheduses Petrogradi poole ja pööras säält tagasi „Olegi“ pääle, kus wahiohwitser Petrogradi poolt lähenewat paati mõne enamlaste paadi arwas olewat. Ta sai alles siis aru, kui plahwatus käis. Torpeedo trehwas laewa keskohta, tegi suure augu (ligi 4 ruutmeetrit), ja minuti pärast oli „Oleg“ juba küljeli wees. Weel praegugi seisab „Oleg“ pahem küljel ligi 2 meetrit wee pääl. („Oleg“ oli ehitatud Petrogradis 1904 aastal, mahutus 6800 tonni, kiirus 21 sõlme, relwastus 12—6“ suurtükk).

Läheduses olewad wahilaewad awasid küll mootorpaadi pihta marutule, kuid wiimane kadus warsti silmapiirilt öisesse ämarikku.

Inglaste pääülesanne Kroonlinna all oli enamlaste laewastikku blokkeerida, et teda mitte Krasnaja Gorkast lääne poole lasta liikuda. Inglise laewastiku baasiks oli esiteks Seskari saar, pärastpoole Biörkö.

Teatawasti on Soome lahe idapoolses osas meri laewade liikumiseks wäga ebasoodus. Sõja ajal olid Innoniemist kuni Krasnaja Gorkani miinid pandud. Pääle selle ujus põhjatu hulk lahtipääsenud miine merel. Üldse sai miinide läbi otsa 8 inglise laewa. Ainult mainitud kiirpaadid wõisid kartmata käia, hoolimata miinidest ja madalikkudest, sest paadid istusid wee sees kõigest 2'—2¹/₂', kuna miinid harilikult 8—15 jala sügawusele pannakse. Kuid inglise kiir-mootorpaadid panid ise ka Kroonlinna all kahte kohta miine: wersta 12 Kroonlinnast lääne poole, otse laewade tee pääle, ja „Hallist Hobusest“ lääne pool kalda alla, kust harilikult wene laewad Koporje lahte läbi käisid. Arwatawasti sattuski nende miinide otsa septembris 1919 a. „Swoboda“ („Lennuki“ tüüp).

Kuid kõige suuremaks C. M. B. wägitükiks tuleb lugeda ülitu julge Kroonlinna sõjasadama attack öösel 17. wastu 18. augusti 1919 aastal. Selle operatsiooni täidewiimiseks walmistati ette mõni aeg. Õhuluure abil uuriti enamlaste sõjalaewade seisukohti Kroonlinna sõjasadamas. Kui wiimased teada, saadeti paadid wälja ja anti igaühele täpne ülesanne täita. Nii pidi paat Nr. 31 torpeedo liinilaewa „Andrei Perwoswannõi“ pääle laskma ja siis hommikupoolsest sadama wärawast wälja põgenema; Nr. 72 torpeedoga uue doki weesiwärawaid attackeerima; Nr. 79 laskma torpeedo weeluste paatide pihta, mis „Pamjat Asowa“ külje all, otse keset sadamat seisid; Nr. 88 torpeedoga „Petropawlowskile“ ehk „Andreile“ kallale tungima; Nr. 86 torpeedoga „Rurik'ile“ kallale tungima. Nr. 24 wahilaewa reidil uputama; Nr. 62 — sadamas abi andma teistele paatidele ja Nr. 4 — reidil tarwiduse korral abiks olema. Et tuletornid walgust ei annud, otsustati liikuda kella, kompassi ja kaardi järgi põhjapoolt Kroonlinna kindluste wahelt läbi Petrogradi pääle ja säält tagasi Kroonlinna. Kuid tegelikult läks teisiti kui loodetud. Paadid läksid küll täpselt õhtul kell 10 Biörköst wälja ja ühinesid kell 1¹/₂ 2 Innoniemi juures. Aga säält Kroonlinna alla minnes juhtus kolmel paadil (Nr. 4, 86 ja 72) õnnetus, ja nad jäid teistest maha. Esimesed kolm (Nr. 79, 31 ja 88) tulid sadamasse peaaegu ühel ajal. Nr. 79 sõitis esimesena sadamasse ja

wiskas wärawate juures tõrwalongi sadama seina pääle, et walgustada pääseteed. Siis saatis ta kohe torpeedo „Pamjat Asowa“ pääle, kes otse wastu wäraid seisis. Wiimane uppus ja seisab weel praegugi poolküljeli sadamas. Et enamlaste weelalused paadid sadamas sel õhtul teise kohta olid paigutatud, jäid nad puutumata. Kuid enamlastel awasid warsti ägeda tule kuulipildujatest ja väikestest suurtükkidest. Nr. 79 sai arwatawasti wigastada, sest ta seisis paar minutit sadamas, enne kui tasasel käigul minema sai. Reidile pääsedes purustas ja uputas komander leitnant Bremner tema ära, sest paat oli niiwõrd wigastatud, et ära ei suutnud pääseda. Meeskond langes wangi. Järgmistena sõitsid sadamasse Nr. 31 (diwisioni ülemaga komander Dobsoniga) ja Nr. 88. Nr. 31 laskis torpeedo „Andrei Perwoswannoi“ pääle, selle ninas jaoskonda Nr. 2 tabades, mille tõttu laew ligi 3½' nina ees wette wajus, kuid ära ei uppunud, sest laewa waheseinad

olid kõwad. Nr. 31 pööras kohe pärast torpeedo wäljawiskamist tagasi ja jõudis õnnelikult koju. Nr. 88 komander, leitnant Dayreil-Reed, sai, kui sadamasse sõitis, kohe kuuli pähe. Tema abi astus kohe tema asemele ja laskis torpeedo „Petropawlowski“ pääle. Kuid torpeedo läks mööda ja lõhkes sadama seinal. Paat ise pääsis õnnelikult koju.

Nr. 62 jõudis täie kiirusega sadamasse siis, kui Nr. 31 ja 88 juba säält olid läinud. Tema sattus enamlaste ägeda tule alla, sai wigastada, pööras ümber, tuli sadamast ühtlasi Nr. 79-ga wälja ja saatis torpeedo miinilaewa „Gawriili“ pääle; kes reidil wahti pidas ja paadid ägeda ja osawa tule alla wõttis. Kuid torpeedo läks mööda, enamlaste 4" kuul aga tabas Nr. 62. Wiimane uppus ära ühes kõige meeskonnaga. (Mõne päewa pärast tõstsid enamlasted Nr. 62 üles, ja ta on praegugi weel Kroonlinna sadama sillal. Tema seest leiti 4 surnukeha). (Järgneb).

A.

Kuulipildurite wäljaõpetamine.

(Järg).

3. Oma ümbruskonna tundmine ja meelespidamine. Selle tähtsus on iseenesest selge. Eritunde selleks määrata tarwis ei ole. Õppuselt tagasi tulles läbikäidud kohtade ja teede ning nende ümbruskonna meeldetuletamine ja kirjeldamine kaswatab küllaliselt meelespidamise wõimet.

4) Kauguse määramine.

5) Maastiku hindamine, sõjaliseks tegewuseks ja lahingkordade tarwitamiseks. Need harjutused on määratud pääasjalikult taktilise arusaamise äratamiseks ja arendamiseks, et luua alust iseseiswaks tegutsemiseks.

Niisuguste õppuste pääle on kasulik määrata terwelt pool päewa korruga. Algul näiwad harjutused ehk rasked olewat, kuid harjumisega muutuwad nad huwitawateks, õpilastele meeldiwateks, ja häa korralduse ning läbiwiimise juures annawad nad otse suurepäralisi tagajärgi, mis endid järgnevatel taktilistel õppustel otsekohe ilmutawad.

Taktilise kursuse algus langeb õppuste korraldamiseks kõige ebasoodsama aja—hilissügise ja talwe pääle. See ajajärk on kohane klassiõppusteks. Wälised õppused ei ole igakord läbiwiidawad ja nad ei anna neid tagajärgi, mis suwel ning kuiwal maastikul. Õppuste häa kor-

ralduse juures ei ole asi sugugi nii raske kui ehk paistab. Ühest küljest kulub taliste õppuste perioodist hää osa aega materjaalosa põhjaliku tundmaõppimise, jalgwäes tarwitusel olewate reiwade, laskmiste, laskeasjanduse ja teiste õppeainete pääle. Teisest küljest, hoolimata sellest, et taktilised õppused kasulikud on pääasjalikult ainult maastikul tõelikus olukorras, on kuulipildurite rühma tegutsemine kompanii koosseisus siiski niiwõrd keeruline, et enne iga üksiku õppuse korraldamist maastikul see enne põhjalikku läbitõotamist nõuab. Niisugust läbitõotamist wõib ka klassis korraldada. Kuid see peab olema piltlik ja arusaadaw, et õpilasel ei tuleks midagi ette kujutada, see oleks suuremale osale tagajärjetuks mõtte pingutamiseks. Olgu suuõnalised seletused kui hääd tahes, selgitatagu neid ükskõik kui hääde joonistustega tahwilil, täielikku pilti see suuremale osale õpilastest silmade ette ei loo. Kõige paremaid tagajärgi annawad õppused liiwakastis kujutatud maastikul. Olgugi, et see on maastik miniatüüris, kuid siiski on see maastik kõige tema reljefiga ja kattedega otse õpilase silma ees, ilma et siia midagi tarwis oleks ette kujutada. Algul on kasulik nimelt seda maastikku kujutada, mil teataw õppus tegelikult läbi wõetakse. Siinjuures tuleks õpilastele omajagu wabadust anda, neid lasta

oma arvamisi avaldada, kuidas nemad mõne tegewuse läbi wiiks, ja alles siis wahela segada, kui lausa eksiteele minnakse. Harilikult lähewad õpilaste arwamised lahku. Üks grupp tegutseks nii, teine teisiti. Pärast, maastikul sama tegewust läbi wiies, tuleks ka õpilaste poolt soovitatud kawade järele tegutseda ja hiljem koos nende hääd ja halwad küljed läbi kaaluda ja neid õiglaselt hinnata. Niiwiisi õppides ja harjutades peab kuulipildur omandama õige arusaamise maastikust, ta peab oskama wiimast taktiliselt hinnata. Kompanii lahingtegewus sünnib laialdasel rindel, mille kogu ulatusel ka kompanii toetuseks antud r. kuulipildurite rühm õieti tegutseda peab oskama. Selleks on hästi wäljakoolitatud taktilist arusaamist, eriti aga maastiku hindamist tarwis. Siin wõib mõnel poolt arwata, et see on juhi, ohwitseri, asi. Aga kas wõib juht ülesannet fäita, kui tema alluwad selleks tarwiselt etewalmistatud ei ole. Ja teiseks, kes wõib tagada, et r. kuulipildurite rühmade ülemad alati ohwitserid saawad olema. Tuleb eite, et rühma juhtimine allohwitseri ehk koguni kaprali kätte tuleb usaldada—seda parem peab sel juhtumisel meeskondade etewalmistus olema.

Nii tuleb taktilise õppusega kohe algust teha. Lasketehnika ja taktika on nii ligidalt üksteisega seotud, et neid igal õppusel koos tuleb läbi wõtta ja kätte harjutada. Tegelik õppus on nendest kokku põimitud. Kuulipildurite, tema omadusi, laskmise wiise hakkab noorte kursuse lõpetaja kui täiesti wõõrast asja õppima. Ei tunne õpilane weel oma relwa ja selle wõimeid, ei wõi juttugi olla selle relwa taktilisest kasutamisest. See on wastuwõidlemata tõsiasi. Kuid siin kerikib küsimus, kas jaksab noor sõdur, kes waewalt kuu aega rühma koosseisus töötanud, kompanii lahingu tegewusest üldse aru saada. Rõhu wenamus wist küll mitte. Selleks on tarwis määrata teataw aeg eelõppuse pääle. Nii siis algaks noorel reamehel, kes kuulipildurite kompaniisse määratakse, nagu kaks eelõppuse kursust. Üks kuulipildurite tundma-õppimiseks, teine temaga töötamiseks kompanii koosseisus. Esimese kursuse kestus on kindlaks määratud 14 nädala pääle. Sama aja jooksul wõetakse ka teine wõrdlemisi põhjalikult läbi.

Missugused ained tuleks taktilise eelkursuse jooksul läbi wõtta? Maastikul on suur mõju sõjalise tegewuse pääle. Sellepärast on ka maastiku tundmise ja kasutamise oskus ülitarwilik. Nii on maastiku õppus nagu sissejuhatuseks taktikasse, selgitades ning kergendades edaspidist õppust. Tema ga tuleks pääasjalikult tegemist teha enne puht taktilise kursuse algust. Taktilistel

õppustel oleme alati kuulma harjunud, kuidas õpetaja käsib maastikku kasutada. Õppuste harustel räägitakse jällegi palju maastiku kasutamisest ning ikka ja alati on see leitud puudulik olewat. Hoopis wähem, ehk mitte sugugi, on kuulda maastiku kasutamise õppusest enesest. Kuidas wõib siis nõuda õpilaselt teadlikku maastiku kasutamist, kui see temale kätte õpetamata ehk katkuliselt kätte näidatud.

Maastiku kasutamine on üks õrnamatest külgedest meie taktiliste õppuste juures. Puuduliku arusaamise tõttu sellest on nähtuseks saanud, et õpilased maastiku kasutamisest, mis omastkohast suuremat mõttetööd ja energia kulutamist nõuab kui harilik liikumine, igat wiisi kõrwale püüawad hoida, nähes selles asjatut nõudmist.

Parandust asjasse wõib tuua ainult sellekohase hästi korraldatud õppuse läbiwiimine. Maastikku tundma ja kasutama õppimine on tarwilik kogu jalgwäele, kuid eriti kuulipilduritele. Sakslased on sellest aru saanud ning püüawad oma kuulipildureid wõimalikult hästi maastiku õppuses wälja koolitada. Nende arwamise järele tasub selleks kulutatud aeg ennast pärastpoole mitmekordelt ära.

Lõpuks paar sõna taktiliste õppuste kohta üldse.

Siin ei tule kätte karjutada üksi teatawaid tegewusi, waid ka nendega ühenduses olewate tuliülesannete täitmist. Laskeasjandust tuleb wõimalikult wähem iseseiswa ainena käsitada, ainult niipalju, kui seda hädapärast tarwis. „Jalgwäe määrustik“ nimetab lahingut liikumise ja tuleandmise kombinatsiooniks. Selle põhimõtte järele tuleb korraldada ka taktilisi õppusi.

See teeb küll õpetuseaja tuntawalt pikemaks, kuid ka lahinguid ei peeta teatawast kellaajast teatawa kellajani. Loen kõige suuremaks pahaks tõttamist teatawa taktilise ülesande lahendamisel. Kõik sündigu järjekindlalt, loomuliku kiirusega. Ei jätku antud ajast saadud ülesande täitmiseks, wiidagu läbi ainult osa sellest; sama ülesannet jätkata teine kord. Parema ühte ülesannet ükskord, kuid korrapärast taita, kui sama aja jooksul mitu korda, kuid puudulikult. Üleliigse kiiruse juures ei jõua õpilased arusaamisega ja õpetuse sisu omandamisega järele ning aeg jääb raisatuks. Iseäralist rõhku tuleb seejuures panna tuliülesannete korraldiku lahendamise ja kiire ning puhta täitmise pääle.

Suwel sündigu kogu õpetus wäljas maastikul. Siin taktilisi õppusi järkjärgult laiendada ja süwendada, korraldada neid ühes lahingu laskmistega, et teenistusest lahkuwad kuulipildurid omandaksid õige pildi kuulipildurite kompanii tegewusest

pataljoni koosseisus ning suudaksid juhatada vähemalt kuulipilduja rühma tegewust, mis kohustus nii mõnelgi neist sõja puhul oma pääle tuleb võtta.

Ei saa tähendamata jätta, et kuulipildurite väljaõpetamise juures suurt tähelepanu tuleb juhtida ka topograafia pääle. Vähemalt peab

saawutama arukat kaartide ja tulekaartide lugemist ja isegi viimaste kokkuseadmist, sest r. kuulipildujad on jalgwäe kompanii n. n. „rasked“ relwad, mis peawad tegutsema ka suurematelt kaugustelt, kust märki silmaga näha ei ole.

A. P.

Seadluseelnõu kaitsewäe inseneerilise ja tehnilise warustuse tagawarade kohta rahuajal.

Sõjaminister esitas neil päewil Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks seadluseelnõu kaitsewäe inseneerilise ja tehnilise warustuse tagawarade kohta rahuajal, mille jõusse astumisel Wene S. S. K. XIV raamatu art. 51, 51¹ ja 51² oma maksuuse kaotawad.

Kaitsewäe inseneerilise ja tehnilise warustamise kindlustamiseks on kawatus rahuajal pidada järgmised tagawarad: 1) üldised sõjatagawarad — Sw. Warustuswalitsuse korralduses ja 2) wäeosa sõjatagawarad — iga wäeosa juures.

Üldised sõjatagawarad kindlustawad kaitsewäe warustamist sõja algul, sest meil endil wastawaid tööstusettevõtteid ei olewat, kuna väljamaalt kiires korras warustuse saamine waewalt teostataw oleks.

Üldiste sõjatagawarade normid peab välja töötama Sw. Warustuswalitsus, arwesse wõttes Kindralstaabi Walitsuse ülema ja inseneeriwäe inspektori arwamist. Normide lõpulik kinnitamine kuulub Wabariigi Walitsuse wõimkonda.

Wäeosa sõjatagawarad peetakse kaitsewäe inseneerilise ja tehnilise warustuse täiendamiseks mobilisatsiooni puhul sõjaaegsetes koosseisudes ettenähtud normideni. Tagawarad hoitakse ära-jaotatult wäeosa allüksuste järele, koondatult kas

üldistesse ladudesse ehk eraldi hoiukohtadesse, wastawalt konalikkudele oludele. Tarbekorral on lubatud wäeosadel oma sõjatagawarad ajutiselt hoiule anda Sw. Warustuswalitsuse ladusse, kuid selleks peab ta nõutama luba Kindralstaabi Walitsuse ülevalt. Mobilisatsiooni puhul uuesti formeeritawa wäeosa sõjatagawarad on rahuajal hoiul selle osa juures, kelle korraldusel formeerimine teostatakse.

Wäeosa sõjatagawarade wärskendamine sünnib selle warustuse jookswaks tarwitamiseks väljaandmise näol, kui warustuswalitsuselt wärskendamiseks saadud warustus kohale jõudnud. Jookswa warustuse puudumisel wäeosas võib jookswaks tarwitamiseks kasutada wõla näol sõjatagawarad ainult äärmistel juhtumistel Sw. Warustuswalitsuse ülema sellekohase loaga.

Iseäralist inseneerilise ja tehnilise warustuse tagawara rahuajal kõlbmatuks muutunud ehk mõnesuguste asjaolude mõjul äratarwitatud warustuse täiendamiseks ei peeta. Need tarwidused rahuldatakse üldistest sõjatagawaradest warustuse väljaandmisega, misjuures üldised sõjatagawarad täiendatud peawad saama igaaastase uue warustuse muretsemisega Sw. Warustuswalitsuse poolt.

Kr—m.

Nõukogude Wene jalgwäe reorganiseerimine.

Nõukogude sõjaajakirjanduse teadetel on praegu Nõukogude Wenes käsil põhjalik jalgwäe reorganiseerimine.

Juba läinud aastal alati punawäe ülemjuhataja S. S. Kamenewi (endine kindralstaabi pol-

kownik) algatusel erilisi uurimisi punase jalgwäe reorganiseerimiseks Lääne-Euroopa wägede eeskujul.

Tähendatud uurimistöödest wõtsid tegelikult osa sõjateaduslikud seltsid punase sõjaakadeemia

(kindralstaabi akadeemia) ja kõrgemate wäejuhtide sõjaakadeemiliste kursuste juures. Ühenduses nende uurimistöödega ilmus Nõukogude sõjaajakirjanduses rida artikleid, mis käsitasid „moodsa jalgwäe gruppide taktika põhimõtteid ja tutvustasid punawäe juhte jalgwäe organisatsiooniga Prantsusmaal, Inglismaal, Poolas, Rumeenias ja muudes tähtsamates riikides. Ka sõjarewolutsi-oonilise nõukogu — „rewwoensoweti“ — esimees Trotski, jalgwäe lahingrühmadele nüüdisaja sõjategewuses suurt tähtsust andes, juhtis omalt poolt tähelepanu alamate jalgwäe juhtide — jao- ja lüliülemate — eeskujuliku ettevalmistuse vajaduse päle.

Päle punase jalgwäe ülemineku uuele organisatsioonile, pärast seda, kui kõik punaste sõjaasjatundjate ja mitmete mõõduandwate asutuste poolt igakülgsest läbi oli kaalutud, awaldas punawäe ülemjuhataja I. a. septembris päewakäsu № 28, millega korraldati punase jalgwäe reorganiseerimist gruppide taktika alusel. Sellele päewakäsule oli juure lisatud ka wastaw juhtkiri.

Tähendatud päewakäsuga kirjutati ette igas kütidiwiisis moodustada n. n. „näitlikud tule kompaniid“ (показные огневые роты) selleks, et kogu diwiisi juhtide ja punawäelaste koosseisu ette valmistada teoreetiliselt ja praktiliselt üleminekuks uuele jalgwäe organisatsioonile.

Enamlike ajakirjanduse teadetele moodustati I. a. lõpul punawäe ülemjuhataja päewakäsu № 28 põhjal kütidiwiisides igas kütirügemendis üks wõi rohkem „näitlikku“ kompaniid, kus toimetati süstemaatiliselt teoreetilisi ja praktilisi harjutusi uue jalgwäe organisatsiooni igakülgseks läbikasumiseks. Ka läinud suwe laagriõppustel jätkati neid harjutusi suure hooga. Nendest harjutustest wõtsid osa ka diwiisi alamate juhtide koolid.

Praktilisteks harjutusteks olid näitlikud kompaniid, sõjaaegses koosseisus moodustatud ja wastawate automaatsete sõjariistadega warustatud.

Kõik rügemendi alamad ja keskmised juhid ning punawäelased olid kohustatud „näitliku kompanii“ harjutuste õpekursuse tegelikult läbi tegema.

Ühenduses „näitlikkude kompaniide katsetegewusega“ arendasid kütidiwiiside sõjateaduslikud seltsid „gruppide taktika“ uurimist, püüdes lahendada mitmesuguseid tehnilisi küsimusi, nagu gruppide lahingtegewuse taktika, nende lahingkorra ja riwistuste, side, luure ja kaitse küsimusi.

Päewakäsu põhjal pidid ka kõik jalgwäe sõjaõpeasutused asuma „gruppide taktika“ läbikaalumisele ja õpetamisele.

Et wäeosadele „gruppide taktika“ läbikaalutamist ja praktilist organisatsioonilist teostamist kergendada, awaldati punawäe ülemjuhatause poolt käesolewa aasta wäljel mitmete juhtiwate gruppide tegewuse kirjelduste kogu. Päle selle seati punawäe ülemjuhatause poolt kokku ametlikud „tulekompanii“ ja „jalgwäe lahingu“ juhendid.

Läinud sügismanööwriteks pidid kõik kütidiwiisid juba praktiliselt ja teoreetiliselt olema ette valmistatud lahingtegewuseks „gruppide taktika“ alusel, kuid tegelikult näitasid sügismanööwrid, et mitmed jalgwäe osad, näiteks Moskwa sõjaringkonnas, weel kaugelki endisest ahelikude taktikast polnud lahti öelnud.

Ühenduses üleminekuuga uuele jalgwäe organisatsioonile alustati jalgwäe kütikompaniide järkjärgulist warustamist kergete kuulipildujatega, enamasti Lewis'i ja Chocha süsteemi, ja Feodorowi süsteemi automaatpüssidega, mis aga Nõukogude Wene wiletsates sõjatehnilistes oludes õige raske täielisel määral teostada.

Ühenduses punase jalgwäe reorganiseerimisega käesolewal aastal awaldatud „jalgwäe lahingu“ juhend kriipsutab alla aktiivse tegewuse reaalselt tähtsust jalgwäe lahingus ja selgitab üldistes joontes nüüdisaja ilmasõja kogemuste waral reorganiseeritud jalgwäe lahingtegewuse põhialuseid. Juhend tuletab meelde, et nüüdisaja jalgwäe lahingtegewus koosneb aktiivsest manööwerdamisest, mis kokkukõlasse seatud waenlase intensiivse tulistamisega kõigi olemasolewate automaatsete ja muude tuleriistadega.

Tähendatud juhend annab üldist juhatust: 1) jalgwäe kompanii tegewuse kohta päaletungi-, kaitse- ja kohtamislahingus; 2) luurel, kaitse ja maskeerimisel (warjumisel); 3) juhtimiseks ja sidepidamiseks ning 4) kompanii lahingu kütirühma, jao, lüli ja juhatusrühma juhi ja kompanii sideülema ülesannete ja kohustuste kohta jalgwäe kompanii lahingtegewuses.

Luuretegewusel nõutakse juhendis keemiliste instruktoreite (газовые инструктора) osawõtmist jalgwäe luureosade tegewusest.

Nagu see juhend lubab järeldada, on reorganiseeritud jalgwäe kompanii koosseis järgmine:

- 1) 3 lahingu kütirühma;
- 2) 1 juhatuse rühm (взвод управления);
- 3) kompanii side ülem (начальник связи);
- 4) kompaniile lahingtegewuseks juureantud raskete kuulipildujate rühmad.

Iga kütirühm koosneb 3 jaost: ühest kergeste kuulipildujate ja kahest automaatpüsside jaost.

Kergeste kuulipildujate (ружейно-пулеметное отд.) jagu koosneb kahest kergeste kuulipildujate lülist (ружейно-пулеметное звено).

Igas kerge kuulipilduja lüli on: 9 meest — lüli juht, 1 waatleja, 1 sihtur, 1 kuulipildur, 2 padrunikandjat, 3 laskurit — ja 1 kerge kuulipilduja.

Üldse on kergeste kuulipildujate jaos 19 meest (nende hulgas jaojuht) ja 2 kerget kuulipildujat.

Automaatpüssi jagu (автоматическое отделение) koosneb 2-st automaatpüssi lülist (автоматическое звено).

Igas automaatpüssi lüli on: 8 meest — lüli juht, 1 laskur (автоматчик), 1 padrunikandja, granaadipildur (гранатометчик) ja 4 laskurit ning 1 arwatawasti Feodorowi süsteemi automaatpüss.

Automaatpüssi jaos on üldse 17 meest (nende hulgas jaojuht) ja 2 automaatpüssi.

Rühmas on üldse: 2 kerget kuulipildujat ja $2 \times 2 = 4$ automaatpüssi.

Kompaniis on: $2 \times 3 = 6$ kerget kuulipildujat ja $4 \times 3 = 12$ automaatpüssi.

Nagu ülalkirjeldatud punase jalgwäe kompanii uuest organisatsioonist näha, sünnib punase jalgwäe reorganiseerimine wastawate Prantsuse ja Saksa jalgwäe lahingmäärustikkude suuremal mõjul.

Uuena jalgwäe tehnilise lahingegurina esineb nüüdses punase kütikompanii organisatsioonis Feodorowi süsteemi automaatpüss. Punase jalgwäe lahingiaktika on nüüd osaliselt ka selle automaatpüssi laialisele ärakasutamisele rajatud.

Nõukogude sõjaajakirjanduse teadetel olewat jalgwäe reiwastuseks wõetud Feodorowi süsteemi automaatpüssi lahingomadused järgmised: automaatpüss on wäiksekaliibriline; karabiin, püssitaolise täägga; kaalub umbes sama palju kui wene wintpüss, umbes $10\frac{3}{4}$ naela; laseb jaapani padrunitega; padrunisaw täidetakse 25 padruniga (alpoolt püssirauda); laskekiirus on üksiklaskmisel kuni 25 ja automaatlaskmisel kuni 75—100 pauguni minutis; üksiklaskmisel on lasketihedus parem kui wintpüssil, kuna automaatlaskmisel

lasketihedus 2—3 korda nõrgem on kui wintpüssil. Selle põhjuseks on automaatpüssi suur kõikumine tagasipõrke mõjul kerge kaalu ja liikuwa raua tõttu.

Automaatpüssi loetakse Nõukogude sõjaajandajate poolt kohaseks automaat tulistamiseks lähematel kaugustel „masiniseeritud jalgwäe“ (машинизированная пехота) lülielahingupidamiseks, kuid tema ei suutwat lahingus asendada kerget kuulipildujat, sest olewat järgmised puudused: 1) wõimetus pikaajalist automaattuld pidada; 2) nõrk lasketihedus automaatlaskmisel üle 500 sammu kaugustel ja 3) tundelikkus ümberkäimisel keerulise konstruktsiooni tõttu.

Kütikompaniide lahingetegewuse hõlbustamiseks ja toetamiseks on käesolewal ajal olemas igas kütirügemendis 3 raskete kuulipildujate komandi, igasühes 8 Maximi süsteemi kuulipildujat. Tähendatud komandide rasked kuulipildujad jaotatakse lahingu ajaks ära kütipataljonide ja kompaniide wahel.

Pääle selle on praegu igas kütirügemendis moodustamisel 1 jalgwäe saatja suurtüki patarrei koosseisuga 4—6 wäiksekaliibrilist, ajutiselt 37 mm. suurtükki.

Punase kütirügemendi koosseis on käesolewal ajal umbes järgmine:

- 1) 3 kütipataljoni;
- 2) sidekomand;
- 3) ratsaluure rühm;
- 4) 3 kuulipildujate komandi;
- 5) 1 jalgwäe saatja suurtükiwäe patarrei;
- 6) rügemendi keemilise kaitse juhataja;
- 7) majanduse komand.

Igas kütipataljonis on 3 kütikompaniid.

Kütikompanii koosseis on nagu ülal kirjeldatud.

Teostataw punase jalgwäe reorganiseerimine wäärib ka meie poolt tõsist tähelepanu, sest seda reorganiseerimist teostatakse õige suure intensiivsusega laialisel ja suurejoonelisel määral, mille juures on selgesti wälja kujunenud püüd maksimaalselt tehniliselt „masiniseerida“ punast jalgwäe ja kõrgendada tema tulistamiswõimet.

M.

Mõndasugust.

Kawatsused Inglismaad, 1797 a. Prantsusmaalt pommitada. Omas raamatus L'Artillerie tähendab prantsuse kindral Herr, et „meie maa- ja merepiiride uurimine lubab väga punktipealselt ära määrata waenlase maa ja mere raioonid, millede alalise suurtükite all hoidmise ähwardus meile kasulik võib olla, juhtumisel kui diplomaatiline wahekord pinewaks muutub“. Sellest teeb ta järelduse, et Prantsusmaale suurtükid tarwis lähewad, mis umbes 200 klm. pääle laseksid.

Nende harukordselt kaugele laskwate suurtükkide kohta wõtab itaalia kuukiri Rivista di Artiglieria e Genio sõna ja toob ühe wähetuntud koha Metternich'i memuaaridest. Wiimane kirjutab detsembris 1797: „Praegu muust Prantsusmaal ei mõeldaks kui ainult, kuidas Inglismaale pääseda. Tekiwad kõige meeletumad kawatsused, ja mulle näib, et isegi kõige tagasihoidlikumad neist läbiwiimatud on. Keegi Tillorier tahab õhupalliga üle minna; üks teine tõendab, et on üles leidnud isesuguse laewa, mis wee all võib liikuda ja mis seega nägematuks jääb Ning üks, kes kõigist kõige meeletum, teeb ettepaneku suurtükkide walmistamiseks, mis 50 miili pääle laseksid ja Inglismaad patareidest, mis Prantsusmaal asuwad, pommitaksid“. (Revue d'Artillerie)

Austria. Sõjaslangenute austamine wägede poolt Sõjaminister on otsustanud, et liikumisel wõi manööwritel olewad wäed, igakord kui nad väljaspool harilikku garnisoni piirkonda asuwad, ohwitseridest ja sõduritest koosnewa delegatsiooni saadawad, et sõjas langenuitele, kes kohalikkudesse sõjawäe surnuaedadesse maetud, austuse awaldust toimetada.

(Revue d'Infanterie).

Tsheho-Slowakkia. Sest saadik, kui Tsheho-Slowakkia sõjawäes õpetamise korralduse kohta üldine kawa kokku on seatud, võib iga aastaga ülesseatud sihi saawutamises edu märgata. Eriti lootusrikas on käesolew 1923 a. olnud, iseäranis selles, mis rekruuteerimise ja kaadrite formatsiooni puutub.

Samal ajal on ka Hranice'i, Sõjaakadeemiasse sisse astuda soowijate arv aina kaswanud ning omadustelt paremaks muutunud. Sõjakoolil on sel aastal võimalus olnud hääd walikut teha. Mitmesugused eri koolid ja kursused, mis esimeste juures töötawad, on wäeosadesse terwe hulga ohwitseride saatnud, kes uusi määrustikke ja nõudeid hästi tunnewad, kes teawad, kuidas sõja kogemusi kasutada, olles säälluures tehniliselt hästi ette walmistatud. Tuleb weel nimetada kasu, mis tsheho-slowakkia wäed sellest saawad, et paljud ohwitserid väljamaale, eriti Prantsusmaale õppima on saadetud. Kes siis uusi teadmisi endaga kaasa toowad. Samuti on ka reserw ohwitseride ettewalmistuses edusamme tehtud.

(Revue Militaire Française).

Inglismaa. Eraametites olewate wäljateeninud sõdurite ühing, kel 25.000 liiget, nõudis walitsuselt wiibimata samme tööpuuduse wähenemiseks endiste wõitlejate keskel, kelledest rohkem kui miljonil teenistus puudub. (Morn. Post).

Prantsusmaa. „Action Française'i“ toimetaja Mauras nõuab wiibimata 500.000 resewisti teenistusse kutsumist ning terwe Saksamaa okupeerimist. Kindralstaap tähendas seejuures, et nimetatud kokkukutsest seks otstarbeks ei aitaks ning wastuhakkamise korral üldine mobilisatsioon tarwilikuks saaks. Ka Berliini ja Müncheni

okupeerimise juures ei muutuks seisukord Prantsusmaale paremaks, waid tooks endaga kaasa ülesaamatuid raskusi. Sellepärast olla walitsus sarnase kawatsuse wastu. (Manchester Guardian).

Jaapan. Maawärisemise tõttu tuleb kõiki eelarweid, sääal hulgas ka merewäe eelarwet, wähendada. — Katastroofi ohwite üldine arv ulatab „Daily Mail'i“ andmetel 99.375 surnut, 113.071 haawatut ja 42.890 kadunut. (Mil.-Wocheblatt).

Üleskutsed

Wabadussõjast on juba mõni aasta möödunud. Seda mööda, kuidas aeg kaob, muutub raskemaks wabadussõja sündmuste ja temast osawõtjate mälestuse jäädwustamine. Uute sündmuste ja elamuste mõjul hakkawad wanad mälestused tuhmuma. Ja paljudki, kes sõjast eluga pääsesid, on wahepääl maamulda warisenud, endaga osa minewikust kaasa wiies. Et wabadussõja kangelaste jäädwustamisele kaasa aidata, on „Sõduri“ toimetusel kawatus „Sõduris“ wabadusriistide kawaleeride päewapite awaldama hakata. Seks pöörab toimetuse wabadusriistide kawaleeride poole, paludes neid oma päewapildi uhese elulooliste andmetega ja kangel stöö kirjeldusega, mille eest wabadusriist annetatud, „Sõduri“ toimetusse, Tallinn, Pagari tän nr. 1, saata. Oleks soowitaw, et päewapilt sõja ajalt pärit oleks. Kes oma pilti tagasi ei soowi saada, selle pilt antakse Wabadussõja Muuseumile.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.

Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

„Sõduri“ toimetuse ja talituse

on Wäike B. tarei tänawalt nr. 10

üle wiidud

Pagari tänawale nr. 1. Sõjaministeeriumi maja, tuba nr. 25-a. Telefon 163.

Ilmus trükist:

Jalgwäe jagu.

Näitlik jalgwäe jao wäljaõpetamine ilmasõja kogemuste põhjal. Rühle v. Lilienstern. Eestistanud H. Dunkel, leitn.

Hind 50 m.

Tellimisi wõtab wastu Säkala partisaanide üksik pataljon, Wiljandi.